

KOLONIAAL CONGO

OVER FEITEN EN MYTHES

VIDEO 5 - KOLONISATIE: PLUNDERING OF ONTWIKKELING?

Hebben de koloniale machthebbers Congo geholpen en ontwikkeld? Heeft de koloniale economie de Congolezen rijker gemaakt? Hebben de koloniale bedrijven de Congolezen uitgebuit?

WIE SPREEKT?

Benoît Henriët is professor hedendaagse geschiedenis aan de VUB.

MOEILIJKE WOORDEN

exploitatie	1. gebruik 2. beheer 3. uitbuiting
dwangarbeid	gedwongen werk zonder eerlijk loon, meestal onder bedreiging van een zware straf
beschavingsmissie	idee dat Europeanen andere landen koloniseren met als voornaamste doel deze niet-Europese landen te "helpen" en te "beschaven"
monetair	geldelijk (zie ook money -> geld)

DE VIDEO

Bekijk de video en beantwoord de volgende vragen:

1. 'Dominer pour servir' betekent in het Nederlands 'Heersen om te dienen'. Wat bedoelde men hiermee?
2. Europeanen richtten plantages en mijnen op in Congo. De grondstoffen die ze daaruit wonnen werden verkocht op internationale markten. Werd Congo rijker dankzij deze winst?
3. Welke rol speelde dwangarbeid in Congo?
4. Wat is dwangarbeid precies? Is het hetzelfde als slavernij?
5. Bestond er slavernij in Congo?
6. Vaak wordt de huidige toestand van Congo vergeleken met die van het koloniale tijdperk. En dan stelt men daarbij dat 'het vroeger toch beter was' gezien de betere infrastructuur en politieke stabiliteit. Welke bedenking kan je hebben bij die stelling?

HET BEELD

Wat wordt hier in beeld gebracht? Wat was de rol van Leopold II in de slavenhandel in Congo?

WAAR OF NIET WAAR?

	waar	niet waar
De Congolezen hadden de koloniale economie nodig om te overleven.		
Vanaf 1908 werd dwangarbeid afgeschaft in Congo.		
Door de koloniale economie werd de lokale economie in Congo versterkt.		
Dankzij de Belgische kolonisatoren werden er wegen en spoorwegen gebouwd in Congo.		
Dankzij de bouw van meer scholen konden Congolezen studeren aan de universiteit.		

EN VANDAAG?

Bestaat slavernij vandaag nog? Scan de QR-code en lees het artikel van Amnesty International over slavernij en mensenrechten: <https://www.amnesty.nl/encyclopedie/slavernij-en-mensenrechten>. Noem 3 voorbeelden van moderne slavernij die in het artikel vernoemd worden.

1 _____

2 _____

3 _____

KOLONIAAL CONGO

OVER FEITEN EN MYTHES

VIDEO 5: KOLONISATIE: PLUNDERING OF ONTWIKKELING? FICHE VOOR DE LEERKRACHT

LESDOELEN

- Leerlingen reflecteren over de representatie en betrouwbaarheid van bronnen.
- Leerlingen reflecteren kritisch over collectieve herinnering van historische fenomenen.
- Leerlingen evalueren een historische vraag op basis van de onderzoekbaarheid en de situering ervan in het historisch referentiekader.
- Leerlingen reflecteren over moderne slavernij en mensenrechten.
- Leerlingen schrijven een tekst over een complex thema: ze vatten een tekst schriftelijk samen of formuleren schriftelijk een eigen mening.
- Leerlingen interesseren zich voor taal en cultuur.

VRAGEN BIJ DE VIDEO

1. **‘Dominer pour servir’ betekent in het Nederlands ‘Heersen om te dienen’. Wat bedoelde men hiermee?**

Het is de titel van een boek dat geschreven is door een Belgische gouverneur-generaal die de leiding had over Congo. Deze uitspraak verwijst naar de zogenaamde ‘beschavingsmissie’ (zie ook de fiche bij video 2). Een veelgebruikte verantwoording of excuus voor het koloniseren van Congo en andere landen, was dat de kolonisator het gekoloniseerde land zou helpen en

ontwikkelen. De claim stelde dus dat de overheersing eigenlijk niet slecht van aard was en diende om de lokale bevolking 'te dienen'. In werkelijkheid was economisch gewin veel belangrijker voor België: men ontgon de grondstoffen en de plaatselijke bevolking werd uitgebuit.

2. Europeanen richtten plantages en mijnen op in Congo. De grondstoffen die ze daaruit wonnen werden verkocht op internationale markten. Werd Congo rijker dankzij deze winst?

Nee, de winst was voor grote bedrijven die in buitenlandse handen waren. De Congolese arbeiders werden hier niet rijker van.

3. Welke rol speelde dwangarbeid in Congo?

Dwangarbeid werd massaal gebruikt omdat de koloniale bedrijven veel arbeiders nodig hadden om het werk uit te voeren. De Congolezen hadden dat werk in principe niet nodig, want er bestond geen monetaire (= geld) economie. De Congolezen hadden geen geld nodig om te kunnen leven. Maar de bedrijven hadden wel arbeiders nodig om de grondstoffen te ontginnen. Dat zorgde ervoor dat ze zich op dwangarbeid beriepen.

4. Wat is dwangarbeid precies? Is het hetzelfde als slavernij?

Het is niet helemaal hetzelfde, maar wordt wel vaak met elkaar verward. In het geval van dwangarbeid worden mensen gerekruteerd om te werken. Als ze dat werk proberen te weigeren, worden ze gestraft met (seksueel) geweld, plundering, bedreiging,... Bij slavernij is er ook sprake van onvrije arbeid. Bijkomend is de werker dan lijfelijk het eigendom van de meester of "werkgever".

5. Bestond er slavernij in Congo?

Ja, het bekendste voorbeeld was de Arabische slavenhandel in het Oosten van Congo. Congolezen werden er verhandeld en vanuit Zanzibar getransporteerd naar andere gebieden. Leopold II beloofde deze praktijken te bestrijden en gebruikte zijn strijd tegen de slavenhandel als voorwendsel voor de kolonisatie. In de praktijk werkte hij samen met de slavenhandelaars.

6. Vaak wordt de huidige toestand van Congo vergeleken met die van het koloniale tijdperk. En dan stelt men daarbij dat 'het vroeger toch beter was' gezien de betere infrastructuur en politieke stabiliteit. Welke bedenking kan je hebben bij die stelling?

Scholen, ziekenhuizen en spoorwegen werden niet gebouwd ten behoeve van de Congolezen, maar in functie van het koloniale project. De scholen dienden om aan geschoolde arbeiders te geraken, de spoorwegen voor het transport van goederen, niet van mensen. Dwangarbeid was frequent. Kolonialisme is de uitoefening van racistisch geweld, daar kan je weinig voordeel in zien voor de lokale bevolking. Kolonialisme is dus een groot trauma geweest, dat nog steeds niet helemaal geheeld is. De huidige situatie kan je dus niet loskoppelen van die van het

koloniale tijdperk. Kijk naar de situatie in de VS: de zwarte bevolking heeft daar lang na de afschaffing van slavernij nog steeds te maken met discriminatie.

HET BEELD

Nog voor Congo Vrijstaat in 1885 werd opgericht, bestond er slavernij in Congo. De bekendste vorm is de oostelijke slavenhandel in: mensen werden gekidnapt in Oost-Congo en naar Zanzibar gestuurd. Vanuit Zanzibar werden ze op slavenmarkten verkocht. Leopold II beweerde dat hij deze slavenhandel zou stoppen en gebruikte dit (naast de “beschavingsmissie”) als verantwoording voor de kolonisatie van Congo. In werkelijkheid werkte hij samen met lokale slavenhandelaars en was de slavenhandel stoppen niet zijn doel.

WAAR OF NIET WAAR?

1. De Congolezen hadden de koloniale economie nodig om te overleven.

Niet waar: de Congolezen hadden de koloniale economie niet nodig om te overleven, maar koloniale bedrijven hadden wel veel arbeiders nodig.

2. Vanaf 1908 werd dwangarbeid afgeschaft in Congo

Niet waar: tot aan de Tweede Wereldoorlog blijft dwangarbeid bestaan en worden Congolezen gedwongen om tegen oneerlijke verloning te werken voor koloniale bedrijven.

3. Door de koloniale economie werd de lokale economie in Congo versterkt.

Niet waar: de lokale economie verandert volledig. Dwangarbeiders krijgen meestal wel een minimumloon, maar handel zoals die voor de kolonisatie bestond wordt daardoor uit evenwicht gebracht. Zo bestond er voordien een vorm van ruilhandel waar producten verhandeld werden zonder dat er geld aan te pas kwam, een vorm van economie die door de koloniale tussenkomst verdwijnt.

4. Dankzij de Belgische kolonisatoren werden er wegen en spoorwegen gebouwd in Congo.

Waar: het klopt dat Belgen verantwoordelijk zijn voor de bouw van verschillende wegen en spoorwegen in Congo. Wat echter vaak vergeten wordt, is dat deze (spoor)wegen niet zomaar gebouwd werden om de infrastructuur van het land uit te breiden, maar met het duidelijke doel om de koloniale bedrijven goed te doen draaien en dus meer winst te generen, waar de Congolezen zelf geen baat bij hadden. Zo zijn de meeste spoorwegen bedoeld voor goederenvervoer van grondstoffen, niet voor personenvervoer. Reizen binnen Congo was verboden voor Congolezen

zonder speciale toestemming van de machthebbers. Bovendien zijn de (spoor)wegen zelf vaak gebouwd door gedwongen arbeid.

5. Dankzij de bouw van scholen konden Congolezen studeren aan de universiteit.

Niet waar: het klopt dat er in Belgisch Congo scholen werden gebouwd, maar deze infrastructuur was er vooral ten voordele van de koloniale machthebber. Voor de Congolese bevolking werden er bijna uitsluitend lagere scholen gebouwd om te voorkomen dat Congolezen verder zouden studeren. Pas in 1954 wordt een eerste universiteit opgericht.

EN VANDAAG?

De voorbeelden die in het artikel worden vernoemd zijn:

- 'Pure' slavernij van een mens die aan een meester is verkocht en geen rechten heeft.
- Schuldslavernij en gedwongen tewerkstelling.
- Dwangarbeid (bijvoorbeeld in gevangenissen, werkkampen en krijgsgevangenschap).
- Gedwongen werk en uitbuiting in de prostitutie.
- Werk onder dwang en in onmenselijke omstandigheden tegen geen of ongeregelde betaling, bijvoorbeeld kinderarbeid in Chinese fabrieken.
- Gedwongen werk en opsluiting voor huishoudelijke werksters.
- Gedwongen huwelijken (ook kindhuwelijken).